

Primary School Teachers' Views About Practice of New Turkish Primary Education Curriculum¹

Halük Ünsal²

ABSTRACT. Teacher is the main factor at instruction of the new Turkish primary education curriculum. Teacher is the one who will understand the new primary education curriculum, practice it in the learning teaching process and assess the results. In this context, the aim of this study is to analyze the primary school teachers' views about the new primary education curriculum which has been in practice since the 2005-2006 academic year. The participants of the study are 13 elementary school teachers who were selected randomly from two schools, selected by means of the convenience sampling method. Interview technique and semi-constructed interview forms are used. In the research, main and sub categories are determined. The main categories are arrangement, approaches, teacher, indoor/outdoor activities, learning environment, assessment, collaboration and evaluation of curriculum. The results of research about new curriculum show that the process of in-service training is short and inadequate and teachers faced many problems at first. Moreover, it was found that teaching materials are inadequate and although the diversity of practices used in process assessments is a positive quality, as those practices require too much stationery job and time and teachers are not equipped with the knowledge about the application of some scales of those practices, they cannot be used. Additionally, teachers stated that new primary education programs bring innovation and new approaches are positive. It is suggested that studies about the new elementary curriculum can be prepared with participation of teachers, students, tutors, directors and inspectors.

Key words: New Turkish primary education curriculum, primary education teachers, primary education teachers' views, qualitative research

SUMMARY

Purpose and significance: The main aim of this study is to determine elementary school teachers' views about new elementary teaching program (curriculum) which was put into practice in 2005-2006 education year. The practice of new teaching programs in classroom environment is important. The views of teachers who practiced and experienced the new teaching programs will clarify ideas about the practice of new teaching programs.

Method: In the research qualitative method is used. In this context, detailed data is gathered by interview method with 13 people. Also, the data of teachers' perceptions about the process and environment is analyzed with interviews. Eight main categories and sub-categories are developed as learning environment, collaboration, evaluation of success and program, in/out classroom activities, teacher, approaches, preparation which are related with works done by teachers in this process. In this research convenience sampling is used from purposive sampling methods. Researcher composed the sample from easily- reached repliers. The aim here is to study on sampling which is easy to reach and advantageous (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). This study includes 13 voluntary elementary teachers who teach 1.- 2.- 3th grades from randomly selected two state schools in Ankara. The names of teachers aren't mentioned, only their classes, schools, ages and genders are given. For the names of elementary schools, X and Y codes are used. The interview took nearly twenty minutes and recorded. Semi constructed interview form is used. The reliability and validity of form are evaluated by two experts. The reliability of form is found as 88 %.

Results: The teachers who participated in this research said that the training was too short and was not very efficient. They also criticized the incompetency of trainers and poor time for discussion. It seems that the main approach of new teaching program has not been understood and practiced well by teachers. The teachers don't have enough knowledge about constructivism and multiple intelligences, which is base-core of the new teaching program. The practices and different thoughts about new

¹ This article was presented at the I. National Congress on Curriculum and Instruction, May 13-15, 2010, Balıkesir, Turkey

² Assist. Prof. Dr., Gazi University. unsalh@gazi.edu.tr,

teaching program show that it is not well understood and that old practices are still on. The elementary teachers do not seem sufficient at material development side of new teaching program. The 85 % of teachers emphasized that practice of the new teaching program is compulsive. Some of teachers described it as very stressful and had difficulties. The 80 % of teachers said that the new program increased student attendance in lessons.

Discussion and conclusion: The teachers who attended in service trainings stated that they got a general idea about curriculum but could not get enough knowledge and also the duration of training was too short. In the previous program, teachers didn't use various assessment and evaluation techniques but with the new program, students are monitored and evaluated with different techniques. Students' achievement is not only evaluated with results but also with the process. The research showed that teachers find it hard to use alternative evaluation techniques and cannot use them because of crowded classrooms. The new elementary teaching programs affected the education system totally, brought not only new concepts and practices but also problems. All stakeholders faced some technical and cognitive problems during the practice process of new program. It is not true to expect that developing a teaching program which have wide effect dimensions on teaching process is a short time work. Despite all these disadvantages, it is expected that teachers will practice the new curriculum in an effective way. It is possible to organize research in both class level and grade level. Observations and interviews can be done with directors, teachers, students, parents and inspectors.

Yeni Öğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri¹

Halük Ünsal²

ÖZ. Yeni ilköğretim programlarının uygulanmasında temel unsuru öğretmen oluşturmaktadır. Yeni ilköğretim programlarını anlayıp, öğrenme öğretme sürecine uygulayacak ve sonuçları değerlendirecek olan öğretmendir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanan yeni ilköğretim programlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel yöntemden yararlanılmış ve uygun örnekleme tekniği ile belirlenen iki ilköğretim okulundan 13 sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada görüşme tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada temel ve alt kategoriler belirlenmiştir. Temel alınan kategoriler ise hazırlık, yaklaşımlar, öğretmen, sınıf içi/dışı etkinlikler, öğrenme ortamı, değerlendirme, işbirliği ve program değerlendirme kategorileridir. Araştırma sonunda, öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimin kısa süreli ve yetersiz olduğu, başlangıçta sorun ve sıkıntıların yaşandığı, öğretim materyallerinin yetersiz olduğunu, süreç değerlendirme uygulamasındaki çeşitliliğin olumlu ancak kırtasiyecilikten, zaman alması ve bazı ölçekler hakkında bilginin olmamasından dolayı uygulanmadığı bulunmuştur. Bunun yanında öğretmenler, yeni ilköğretim programlarının yenilik getirdiği ve yeni yaklaşımların olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Yeni ilköğretim programlarının okul bazında ve öğretmen, öğrenci, veli, yönetici ve müfettişlerin katılımıyla araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yeni ilköğretim programları, sınıf öğretmenleri, sınıf öğretmenlerinin görüşleri, nitel araştırma.

GİRİŞ

Eğitimde program geliştirme; okul içinde ve dışında, Milli eğitimin ve okulun amaçlarını gerçekleştirmek için düzenlenen içerik ve faaliyetlerin yöntem, teknik ve öğretim materyallerle geliştirilmesine yönelik sistemli çalışmaların tümü olarak anlaşılmaktadır. Özetle program geliştirme, eğitim programları hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğelerinin dinamik ilişkiler bütünüdür (Varış, 1988; Demirel, 1998; Demirel, 2009). Program geliştirme, kapsamlı, kontrollü ve sürekli yapılan bir çalışmadır.

Öğrenme-öğretme sisteminin hedefi, öğrencide istenilen davranış değişikliğini meydana getirmektir. Öğrenme-öğretme sistemi, belirlenen eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için etkileşim halindeki çeşitli unsurların bir bütünlük içerisinde organize edilmesini gerektirir (Sezgin, 1994). Bu sistem içerisinde yapılacak bir değişiklik, beraberinde diğer unsurlarında etkilenmesine neden olacaktır. Bu durumda öğrenme-öğretme sisteminin önemli unsurlarından birisi olan öğretim programlarında yapılacak geliştirme çalışmaları öğretmen, öğrenci, öğrenme ortamı gibi unsurları da direk olarak etkileyecektir.

İlköğretim düzeyindeki öğretim programlarının geliştirilme sürecine bakıldığında, Cumhuriyet'in ilanından itibaren 1924, 1926, 1936, 1948, 1962 ve 1968 yıllarında yeniden hazırlanmıştır (Türkoğlu ve Sarı, 2006; Korkmaz, 2006, Tertemiz, 2000). 1924 programı Cumhuriyet'in ilk programıdır. Bu programın genel amaçları "Maarif Misak-ı" gerçekleştirmektir (Tertemiz, 2000, s.34). 1926 yılındaki program ise ilk kapsamlı programdır. Beş yıllık ilköğretim iki devreye ayrılmış ve yeni Türk harflerinin ilk uygulandığı program olma özelliğini göstermektedir. Toplu öğretim ilkesi uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca tek tek dersler ve bu derslerin amaçları programda yer almıştır. 1936 programında ilkokulun eğitim öğretim ilkeleri ilk defa yer almaktadır. Bunun yanında köy okulları için müfredat programı taslağı hazırlanmıştır. 1948 programında amaçlar, içerik, eğitim durumları açıklanmış ancak değerlendirme için açıklamalara çok az yer verilmiştir. 1962 ilkokul programı, önceki program ile 1968 programına geçiş olacak şekilde amaçlar, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutlarında yeterli bir biçimde açıklamalar verilmiştir. 1968 programı en uzun süre uygulanan ve önceki yıllarda hazırlanan programlara göre her ders ve her sınıf için amaçlar

¹Bu çalışma, 13-15 Mayıs 2010 tarihlerinde Balıkesir Üniversitesi tarafından düzenlenen I. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi. unsalh@gazi.edu.tr

belirtilmiş, içerik, eğitim-öğretim ilkeleri, yöntem-teknikler, planlar, araç-gereçler ve değerlendirme boyutlarında oldukça kapsamlı açıklamaların verildiği bir programdır. Ayrıca bu programda birleştirilmiş sınıf uygulamalarıyla ilgili geniş bilgiler de sunulmuştur (Tertemiz, 2000).

1968 yılından sonra hayat bilgisi programı 1998 yılında, Türkçe 1981 yılında, fen bilgisi 1992 yılında, sosyal bilgiler 1990 ve 1997 yıllarında, matematik 1983, 1990 ve 1998 yıllarında, müzik 1994 yılında, beden eğitimi 1987 yılında ve resim iş 1992 yılında tekrar geliştirilmiştir. Bu programlarda, programların hazırlanmasında ortak bir sistemin olmadığı, Türkçe ve sosyal bilgiler gibi bazı derslerde amaçlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme unsurlarının bazılarında dikkat edilmediği ve hataların olduğu, bir programın diğer programlarla tutarlı olmadığı saptanmış, bunun yanında hayat bilgisi, matematik, fen bilgisi gibi bazı derslerde ise program geliştirme unsurlarına dikkat edildiği tespit edilmiştir (Kalaycı, 2000).

Eğitim sistemi 2002-2003 yılında itibaren yoğun bir yenileşme (reform) çalışması içerisindedir (Karagözoğlu, 2005). Bu yenileşme çalışması günümüze kadar devam etmektedir. Bu değişim sürecinde öncelikle ilköğretimdeki programlar 1968 yılında sonra ilk defa toplu bir biçimde geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra ortaöğretim programlarında da aynı süreç kademeli olarak uygulanmıştır. Eğitim sisteminin temel unsurları olan öğretmen, öğrenci ve öğretim programları esas olmak üzere diğer unsurlar, yeni öğretim programlarının yürürlüğe girdiği 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren etkilenmiş, değişmiş ve yenilenmiştir. Önemli unsurlardan biri olan öğretmenler ve müfettişler için Tekışık (2005, s. 13) şöyle söylemektedir: *“Yeni ilköğretim programlarının başarıyla uygulanarak amacına ulaşabilmesi her şeyden önce, uygulamayı yapacak öğretmenlerin ve onlara rehberlik edecek müfettişlerin, acilen çok iyi eğitilmeleri zorunludur.”*

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, alan komisyonları aracılığıyla hazırlanan ilköğretim Türkçe (1-5. sınıflar), ilköğretim matematik (1-5. sınıflar), ilköğretim hayat bilgisi (1-3. sınıflar), ilköğretim fen ve teknoloji (4-5. sınıflar), ilköğretim sosyal bilgiler (4-5. sınıflar) dersi öğretim programları geliştirilmiş ve 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya konulmuştur (MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2005). Bunun yanında akademisyenler, kurul ve komisyonlar ise yeni ilköğretim programlarıyla ilgili olarak tartışmış, eleştiri ve önerilerde bulunmuşlardır (Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu, 2005; Eğitim Reformu Girişimi, 2005). Yeni öğretim programları uygulanmaya başlanalı yaklaşık yedi yıl geçmesine rağmen bazı unsurlar akademisyenler, öğretmenler, yöneticiler, veliler ve öğrenciler tarafından hala tartışılmaktadır.

Yeni ilköğretim programlarıyla ilgili çok çeşitli araştırma ve çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar özetle şöyledir: Yeni ilköğretim programlarının denenmesi sürecinde gözlem sonuçlarına göre öğretmenlerin özellikle etkili öğrenme ve materyal geliştirmeye ilişkin yeterlik düzeylerinin istenen seviyede olmadığı (Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005), yine programların denenmesi sürecinde sınıf öğretmenlerinin kazanımlar, içerik, öğretme-öğrenme süreci, materyal geliştirme ve ölçme-değerlendirme boyutlarında eğitim ihtiyacı hissettikleri (Yaşar, Gültekin, Türkkan, Yıldız, ve Girmen, 2005) sonuçlarına ulaşılmıştır.

İlk okuma ve yazma konusunda bitişik eğik yazının ve ses temelli cümle yönteminin esnekliği ve yararları vurgulanırken (Akyol, 2005, Güneş, 2005), programın denenmesi sürecinde yapılan araştırmada kazanımların ve içeriğin uygun olduğu, ses temelli cümle yönteminin kolayca uygulandığı, bitişik eğik yazı yazmada ise bazen zorlanıldığı bulunmuştur (Çiftçi, 2005). Diğer bir araştırmada ise bu yöntemin okuma anlama, erken okuma, telaffuz, kendini ifade etme açısından olumlu olduğu sonucuna varılmıştır (Şahin, İnci, Turan ve Apak, 2005). Ses temelli cümle yöntemin anlayarak hızlı ve akıcı bir okuma yazma becerisi kazandıramayacağı (Binbaşıoğlu, 2005), ilk okuma ve yazma konusunda farklı yöntemlerin de olması gerektiği (Çelenk, 2005) ifade edilmiştir.

Türkçe öğretiminin dayandırıldığı felsefe ile öğretimin çeliştiği, dil ve anlatım ile öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin açıklamalar yönünden tutarsız olduğu, dil becerilerinin sadece zihinsel olarak ilişkilendirildiği, dil becerilerinin tanımlanmasında yanlışlıkların olduğu, metin işleme örneklerinin bazılarının üst düzeyde olduğu ve bu örneklerin Türkçe öğretim amaçlarıyla uyumlu olmadığı programdan örneklerle ileri sürülmüş (Sever, 2005), programın denenmesi sürecindeki bir araştırmada yazma, araştırma, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisini artırdığı için olumlu; velilerin ve toplumun program hakkında bilgisi olmadığı, öğretmen ve müfettişlerin eğitim eksikliği, programın diğer sınavlarla uyumlu olmadığı, okulların fiziksel imkanlarının yetersizliği için de olumsuz yönlerinin

olduğu sonucuna varılmıştır (Collins, 2005). Türkçe öğretim programının güçlü ve zayıf yönlerinin dikkate alınarak araştırmaların yapılması gereklidir.

Matematik öğretim programı, öğretim sürecine ağırlık vermesi ve üst düzey zihinsel beceriler yönünden olumlu ve yenilik getirmesi, kazanımlar, kazanımlar arasındaki örüntü, örnek etkinlikler, problem çözme becerileri, ölçme ve değerlendirme yönünden de eksiklik ve yanlışlıkların olması (Baykul, 2005), programın denenmesi sürecinde yapılan araştırmada programın kazanımlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları yönünden olumlu bulunurken, programın uygulanmasında öğretmenlerin bilgi eksiklikleri, değerlendirme yöntemlerini uygulama sorunları, iş yükleri, teknoloji kullanımı, okulların alt yapı yetersizliği, sınıfın kalabalık olması, sınıfın fiziksel koşulları gibi nedenlerden dolayı ise sorunların yaşanabileceği sonucuna varılmıştır (Özdaş, Tanışlı, Köse ve Kılıç, 2005).

Fen ve teknoloji öğretim programı, öğrenci merkezli, öğrenme alanları yaklaşımı, bilimsel süreç becerileri, bilimsel tutum ve değerler, bilim-teknoloji-toplum etkileşimi, alternatif değerlendirme yaklaşımı gibi yönlerden güçlü; program kapsamının oldukça yoğun, ünite ve kazanım sayısının artmasının yanında ders saati süresinin yetersiz kalması, ders entegrasyonu ile ilgili açıklamaların yetersizliği, estetik gelişim açısından zayıflığı gibi yönlerden ise zayıf kaldığı ifade edilmiştir (Kaptan, 2005), program öğretmenler tarafından yaparak yaşayarak öğrenme, deney ve uygulamaya önem verilmesi, teorik bilginin gerçek yaşamla ilişkilendirilmesi, öğrencinin aktif katılımı yönlerinden olumlu; kaynak ve araç-gereç eksikliği, zamanın kısıtlı kalması, değerlendirmelerin zaman alması gibi yönlerden de olumsuz olarak değerlendirilmiştir (Erdoğan, 2005).

Sosyal bilgiler öğretim programında yapılandırmacı yaklaşımın, öğrenci merkezli, yaşantıda bireysel farklılıkları dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkan veren, disiplinlerarası yaklaşımı temel alan, bilgi-beceri-değer-tutum dengesini sağlamaya çalışan esnek bir içeriğe sahip, güncel ve özgün öğrenme yaklaşımlarına yer verilen, öğretme-öğrenme sürecini zenginleştirici belgeler, filmler ve görsel malzemeler sunan, süreç değerlendirme anlayışıyla desteklenmiş olduğu belirtilmiştir (Yaşar, 2005). Bu programla ilgili yapılan araştırmada, kazanımların konularla bağlantılı olduğu ve sınırlandırıldığı, içeriğin sadeleştirildiği, öğrenci merkezli olduğu, öğrenci katılımının arttığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenler tarafından, öğrenme-öğretme sürecinde materyal ve kaynakların eksikliği, değerlendirme yapmada ve materyal hazırlamada sıkıntılarının yaşandığı belirtilmiştir (Aykaç ve Başar, 2005).

Hayat bilgisi programı, programı hazırlayan komisyon, kazanımlardaki eksiklikler, etkinlik örneklerindeki yanlışlıklar, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme yönlerinden olumsuzlukların olduğu belirtilmiştir (Küçükahmet, 2005).

Yukarıda kısaca özetlenmeye çalışılan ilköğretim programlarına yönelik tespitlerin ve araştırmaların sonuçları, öğretim programlarının yeni ve farklı yaklaşımlar, öğrenmeyi ve öğrenciyi merkeze alan, etkinlik ve ölçme ve değerlendirme açısından olumlu/güçlü yönleriyle birlikte bilgi beceri ve eğitim eksikliği, zaman alması, materyal eksikliği, fiziki olanaksızlıklar gibi olumsuz/zayıf yönlerini net bir şekilde göstermektedir. Bu alanda hem hizmet öncesi hem de hizmet içi düzeyinde bütün katılımcıları kapsayan (öğrenci, öğretmen, yönetici, veli vs.) hem nitel hem de nicel inceleme ve araştırmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Bu araştırma da, ilköğretim programlarının uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerinin ülkemizde 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmasına başlanan yeni öğretim programlarıyla ilgili görüşlerini ortaya çıkarıp, uygulamadaki gerçek durumun paylaşılmasını amaçlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programlarının uygulanmasına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programlarının uygulanması öncesi hazırlık aşamasına ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programlarında esas alınan yaklaşımlar hakkındaki düşünceleri nelerdir?
3. Yeni ilköğretim programlarını uygulayacak olan sınıf öğretmenlerinin duyguları nasıldır?

4. Yeni ilköğretim programlarını uygulayacak olan sınıf öğretmenlerinin sınıf içi ve dışı etkinlikler hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Yeni ilköğretim programlarını uygulayacak olan sınıf öğretmenlerinin sınıf ortamına ilişkin düşünceleri nasıldır?
6. Yeni ilköğretim programlarını uygulayacak olan sınıf öğretmenlerinin değerlendirme süreci hakkında görüşleri nelerdir?
7. Sınıf öğretmenleri yeni ilköğretim programlarının uygulanmasında işbirliğiyle ilgili görüşleri nelerdir?
8. Sınıf öğretmenleri yeni ilköğretim programlarını nasıl değerlendirmektedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlayan yeni ilköğretim öğretim programlarındaki uygulamalar, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle açıklanmıştır. Araştırma, nitel araştırma türündedir ve betimsel bir niteliktedir. Nitel araştırma, Yıldırım ve Şimşek (1999, s.19) tarafından “*gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullandığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma*” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, görüşme yöntemiyle az sayıda katılımcıyla görüşme yapılarak amaçlara uygun olarak derinlemesine bilgi toplanması amaçlanmıştır. Ayrıca, görüşme yöntemi ile öğretmenlerin süreçle ilgili algıları detaylı bir şekilde ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı, en kolay ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlayarak örnekleme oluşturmuştur. Burada amaç, en ulaşılabilir ve en fazla tasarruf meydana getirebilecek bir örneklem üzerinde çalışmaktır (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Araştırmaya Ankara ilindeki iki devlet ilköğretim okulunda görev yapan 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenleri arasından gönüllü 13 sınıf öğretmeni katılmıştır. Öğretmenlerin isimleri belirtilmeyerek kodlanmış ve sadece görev yaptığı okulu, sınıfı, yaşı ve cinsiyeti verilmiştir. İlköğretim okullarının adlarında da X ve Y kodları kullanılmıştır. X İlköğretim okulundan 5 kadın, 3 erkek olmak üzere 8 sınıf öğretmeni, Y İlköğretim Okulundan da hepsi kadın olmak üzere 5 sınıf öğretmeni araştırmaya katılmıştır. Araştırma örneklemin de 4 birinci sınıf öğretmeni; 4 ikinci sınıf öğretmeni ve 5 üçüncü sınıf öğretmeni yer almıştır. Öğretmenlerin kıdemleri yaklaşık 10 ile 20 yıl arasındadır. İlköğretim okullarında birinci (1-5.sınıflar) ve ikinci kademe (6-8. sınıflar) öğrencileri olup, ikili öğretim (sabah-öğle) yapılmaktadır. Sınıflarda yaklaşık 30-40 öğrenci bulunmaktadır. Okullardaki öğrenci sayısı yaklaşık 1000-1100, öğretmen sayısı ise 30-40 arasındadır. Bu iki okul yukarıdaki özellikler ve birbirine yakın bölgede bulunduğundan benzer özellikler göstermekte olduğu söylenebilir.

Veri toplama aracı ve süreci

Araştırmanın amacına uygun olarak önce ana kategoriler belirlenmiştir. Bu kategorilerin belirlenmesinde MEB’in ilköğretim programlarıyla ilgili hazırlanan dokümanlar ve açıklamalar dikkate alınmıştır. Bunun yanında bu konudaki literatürden de yararlanılmıştır.

Görüşme soruları belirlenirken birbiriyle ilişkili ve destekleyici olması yönünden öncelikle iki uzman tarafından kontrol edilerek, görüşler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra soruların anlaşılır olup olmadığının tespit edilmesi için iki öğretmenle görüşülmüş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Verilerin toplanması sürecinde, belirlenen okulların yöneticileriyle görüşülerek izin alınmıştır. Görüşme yapılacak gönüllü sınıf öğretmenleriyle iletişime geçilerek randevu alınmıştır. Görüşmeler yöneticilerin uygun gördüğü bir odada, uygun olduğu zamanlarda öğretmenler odasında yapılmıştır. Görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için, “yarı yapılandırılmış

görüşme formu” geliştirilmiş, bu formda çalışmanın amacı ve sorular yazılmıştır. Görüşmelerde, görüşülenin rahat, içten, doğru ve görüşlerini serbestçe ifade edilebilmesine çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın geçerliğini artırmak için görüşme süresi olabildiğince uzun tutulmaya da gayret edilmiştir. Görüşmelerin kaydedilmesi için ses kayıt cihazı kullanılmış ve görüşülenin izniyle kayıt yapılmıştır. Görüşme süreci yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Görüşmeler, 2008 yılı mayıs ayının ikinci ve dördüncü haftalarında yapılmıştır.

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin uygulamada yaptıklarıyla ilgili olarak ana kategoriler ve alt kategoriler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

Hazırlık: seminer konusu, süresi, zamanı ve seminerin değerlendirilmesi,

Yaklaşımlar: öğrenci merkezli, çoklu zeka uygulaması ve yapılandırmacılık,

Öğretmen: materyal geliştirme ve uygulamada yaşanan duygu, kendi kendini değerlendirme,

Sınıf İçi-dışı Etkinlikler: uygulama ve etkinlikler, materyal kullanma, öğrenci katılımı, ders dışı etkinlik, yöntem ve teknikler,

Öğrenme Ortamı: sınıf ortamı, etkinlik alanı

Değerlendirme: öğrenci başarısının ve gelişiminin değerlendirilmesi,

İşbirliği: yönetici, müfettiş ve veliler,

Program Değerlendirme: olumlu ve olumsuz yönler, yenilikler

Verilerin analizi ve yorumlanması

Araştırmada görüşme yapılarak elde edilen veriler için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, elde edilen verileri açıklayabilecek ilişkilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu analizde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri ana kavram ve kategoriler çerçevesinde toparlamak ve anlamlı bir şekilde organize ederek yorumlamaya çalışmaktır. İçerik analizinde veriler, kodlama, temaları bulma, verileri temalara göre organize etme ve tanımlama, sona olarak da bulguları yorumlama şeklinde dört aşamada analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Veri toplama aracıyla elde edilen verilerin analizi sırasıyla, 1) ses kayıt cihazıyla kaydedilen görüşmeler, kayıt numarası ve açıklamalarla birlikte bilgisayardaki görüşme formuna düzenli bir biçimde yazılmıştır. 2) görüşme formuna dökümü yapılan betimsel bilgiler, hem araştırmacı hem de ikinci bir uzman ile kontrol edilerek karşılıklı uzlaşma sağlanmıştır. 3) ses kayıt cihazıyla kaydedilen görüşmelerin bazıları seçilerek görüşme formuyla tutarlılığı tekrar sağlanmıştır. 4) veriler tek tek incelenerek kodlanmıştır. 5) kodlama, ana ve alt kategorilerin oluşturulması ikinci uzmanla ayrı ayrı yapılmış ve karşılaştırılarak kategorilerin uzlaşması sağlanmaya çalışılmıştır. 6) yine ikinci uzmanla kategoriler organize edilmiş ve tanımlamalar yapılmıştır. 7) son olarak ortaya çıkan bulgular yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Elde edilen verilerin sunumunda, genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamalardan yararlanılmıştır. Bazı görüşmelerden direkt alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Burada önce kod verilmiş daha sonra ilgili görüş italik hale getirilmiştir. Verilerin sunumunda zaman zaman yüzde (%) oranları da kullanılmıştır.

Görüşme yöntemiyle veriler toplanırken “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Bu formun geçerlik ve güvenilirliği için iki uzmanın görüşünden yararlanılmıştır. Formdaki soruların kategorileri ve bu kategorilerin uygunlu arasındaki korelasyon dikkate alınarak hesaplanmıştır. Güvenilirliğin hesaplanmasında Miles & Huberman (1994) tarafından önerilen aşağıdaki formül kullanılmıştır (Akt: Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 81): $Güvenirlilik = \frac{uzlaşma\ sayısı}{uzlaşma + uzlaşmama\ sayısı}$. Böylece güvenilirlik %88 bulunmuştur. Bu sonuca göre veri toplama aracının güvenilir olduğu söylenebilir.

BULGU VE YORUMLAR

İlköğretim sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucundaki bulgular; hazırlık, yaklaşımlar, öğretmen, sınıf içi-dışı etkinlikler, öğrenme ortamı,

değerlendirme, işbirliği ve program değerlendirme temel kategorilerine göre sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Hazırlık

Soru: Yeni ilköğretim programlarıyla ilgili MEB tarafından verilen hizmet içi eğitim seminerine/kursa/toplantıya katıldınız mı?

Konusu, süresi ve zamanı açısından kısaca değerlendirir misiniz?

Seminer, süresi, zamanı ve seminerin değerlendirilmesi

Hazırlık, sınıf öğretmenlerinin yeni programlarla ilgili bilgilendirilmesi ve yeni öğretime hazırlanmasını amaçlamaktadır. Bu süreç, il milli eğitim müdürlüklerince organize edilmiş ve yönetici veya müfettişlerin sorumluluğunda verilmiştir. Hazırlık dönemi farklı zamanlarda gerçekleştirilmiştir.

Yeni programların tanıtılmasıyla ilgili olarak öğretmenlerin %92'si seminere katıldığını ifade etmişlerdir. Yeni öğretim programlarıyla ilgili bilgilendiklerini ve programı uygulamak için hazırlandıklarını ifade etmişlerdir. Seminer beş gün sürmüştür. Bazı öğretmenler, seminer çalışmasını olumlu yönden bazıları ise olumsuz yönde değerlendirmişlerdir: olumlu ve olumsuz değerlendirmeler aşağıda kısaca sunulmuştur.

“Yeni programlar tanıtıldı. Bir haftaydı. Haziran ayındaydı. En azından yeni sistemi tanıdık. Nasıl ders işleyeceğimizi öğrendik. Bilgi verdiler bilgilendik yeni sistemle ilgili. Daha hazırlıklı olduk derse. Katkı sağladı.” (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 34 yaşında, Bayan)

“Yeni programın tanıtımı, örnekler etkinlikler. Bir hafta. Yaz döneminde hazıranda. Seminer kısaydı ama güzeldi. Arkadaşlar elinden geleni gösterdiler. Çalışmayı yapanlarda anlattılar ve endişelerini anlattılar. İşlendikçe gerekli olduğunun anlaşılacağını söylediler.” (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 32 yaşında, Bayan)

“Müfredatın tanıtılmasıydı. 5 gün gittik. Dönem sonu haziran da seminer döneminde. İlk anda olumsuz baktım, benim zamanı alıyorlar diye. Başladığında onlardan faydalandığının farkına vardım. Çünkü başka öğretmenlerle konuştuk, boş boş oturmaktansa gittik zamanımızı değerlendirdik. daha iyisi olabilirdi, tartışılır.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Programın tanıtılması, bir hafta. Bir şey olmadı. Eleştiri yapmadan bu programı uygulayacaksınız dendi. Olumsuz şeyleri dinlemediler. Bilgi vermede yeterli değildi.” (2. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 40 yaşında, Bay)

“Geçen yıl sene başında, bir haftalık yeni programla ilgili bir kurstu. Aslında bu kurslar kısa süreli olmamalı. Daha uzun süreli olmalı 2 ay, yaz tatili döneminde ciddi bir şekilde program uygulamalarını isterdim.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 41 yaşında, Bayan)

“Konusu, yeni programın tanıtımıydı. Pek verimli olmadı. Konuya hakim olamayanlar verdiği için pek faydalı olmadı. Kurstan hiçbir şey alamadık desek doğrudur. Bir haftalık bir kurs. Bilmiyorlardı çünkü bilenlerin vermesi gerekiyordu. Önceleri eski program uygulandı. Öğrencilerin bazıları ileride bazıları geriye. Etkinlikler kitaplara doldurulmuş durumda. Matematikte beş altı tane etkinlik var. Bir derste bunların tamamını yapmak çok zor. Bilgilendirme kesinlikle eksikti, uzman kişiler eksikti. Belli bir süre daha kurs olabilirdi. Sabah veya öğle sonrası bir ay boyunca ayrı bir kurs olmalıydı. Hayat bilgisi, matematik, Türkçe ayrı ayrı olmalıydı. Çok hızlı geçti.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Yukarıdaki örnek ifadelerden de anlaşıldığı gibi, öğretmenler, seminerin kısa olduğu ve çok verimli geçmediği görüşündedir. Aynı zamanda seminer verenlerin yeterliliğini ve fazla tartışma imkânı olmamasını eleştirmektedirler. Hazırlık aşamasında verilen bilgileri, programı uygulayarak ve karşılaşılan sorunları süreç içerisinde gidermeye çalışacaklarını ifade etmektedirler. Bu durumda MEB tarafından yeni programları için verilen hizmet içi eğitimin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin düzenli bir şekilde hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekir. Mesleki gelişim, yeni öğretim programlarının anlaşılması ve uygulanması için öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek yeterli bir sürede karşılanması öncelikli olarak yapılması gerekli bir çalışmadır. Yapılan bazı araştırmalarda bunu desteklemektedir (Özdaş ve diğerleri, 2005; Yaşar ve diğerleri, 2005; Gözütok ve diğerleri, 2005; Erdoğan, 2005).

Yaklaşımlar

Soru: Yeni ilköğretim programlarını, nasıl bir yaklaşım sunduğunu düşünüyor musunuz?

Öğrenci merkezli

Öğretmenler, yeni programların nasıl bir yaklaşım sunduğuna ilişkin olarak net bir karar vermiş durumda değildir. Bazıları yaklaşım hakkında bir şey söylemezken, bazıları öğrenci, bazıları etkinlik merkezli yaklaşım olduğu düşüncesindedirler. Öğretmenlerin yaklaşık %70'ı yeni programların öğrenci merkezli bir yaklaşımda olduğunu belirtmişlerdir. Ancak yaklaşım dışında pek çok farklı fikirler ortaya çıkmaktadır. Örnek ifadeler şöyledir:

“Aslında çok güzel öğrenciler var. Ama altyapı oluşmadığından, yeterli kaynak ve materyal hazırlanmadığından program hazır değil gibi. Hayat bilgisi kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı hazırlanmış, ama ders kitaplarıyla tutmuyor birebir. Sınıflarımızın çok kalabalık olması.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 41 yaşında, Bayan)

“Program çok güzel. Daha öncede yapılıyordu ancak bu daha güzel. Yapabilirsek çok güzel. Program öğrenci merkezli bu çok daha güzel. Yapılan etkinlikleri bilerek yapabilirsek daha güzel. Hazırlanışı da güzel, uygulama da çok sıkıntı çekiyorum. Kim ne yapacağını bilmiyor. Eski bilgilerle hareket ediyorum. Tam manasıyla uygulanamıyor. Sürekli geri dönüt istiyorlar. Bunları yapmaya çalışsanız ders yapamazsınız. 46 öğrenciyle yapamazsınız. Her konunun sonunda form düzenlenmiş. En az iki saatiniz gidiyor bu formlar için. Sadece ünite veya tema sonlarında yapılabilir. Mutlaka öğretmenleri kursa almaları gerekiyor. Hizmet içi eğitim kursuna ihtiyaç var. Aslında kolay ve güzelde hazırlanmış bir program.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Öğretmenler, yeni öğretim programının öğrenciyi daha aktif kıldığını düşünmektedirler. Burada daha önemli olan sınıf düzeylerine göre uygulamaların farklı olduğu ve uygulamada kalabalık sınıfların etkisidir. Daha da önemlisi yeni programı uygularken neleri yapacağı noktasında zihinlerin karışık olması ve eski bilgilerle öğretimin yapılmaya çalışılmasıdır. Gerçekte yeni programlarda temel alınan yaklaşım tam olarak öğretmenler tarafından anlaşılammış ve uygulamaya geçirilememiştir.

Soru: Çoklu zeka kuramı, yapılandırmacı yaklaşım ve bunlara uygun ders işlenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çoklu zekâ ve yapılandırmacılık

Yeni öğretim programlarının temel felsefesi çoklu zeka ve yapılandırmacılık üzerine kurulmuştur. Öğretmenlerin %53'ü programda çoklu zeka kuramının yer almasını olumlu bulurken, %47'si bunu derslerinde uygulayamadığını ifade etmişlerdir. Yapılandırmacı yaklaşımın derslerde uygulanabilirliği konusunda öğretmenlerin %63'ü olumsuz görüştedir. Burada özellikle sınıfların kalabalık oluşu yaklaşımın uygulanmasını engellemektedir. Yeni programların çoklu zeka ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanması ve uygulamalarda da bunların esas alınması öğretmenler tarafından şöyle ifade edilmektedir:

“Uyguladığımı tam anlamıyla sanmıyorum. Gerçekçi olmak gerekirse sanmıyorum. Yapmaya başlayan çocuklar var. Araştırıp ta yeni şeyler öğrenenler var. Araştırmış gelmiş çocuk. Güneş tutulması ile ilgili araştırma yapmış, bize anlattı. Tabaka tabaka anlattı, internetten araştırmış. Bende öğreneyim diyorlar, sonra ben detaylı bilgi veriyorum. Alıştılar artık. Gazetelerden güncel bilgiler getiriyorlar. Ama yeterli değil. Bir kere çok kalabalık bir sınıf. Grup çalışması yaptırдыm ama bir grupta dokuz kişi var. Ne olur yapmayalım diyorlar veliler. Az olsa kontrol daha kolay olacak belki.” (2. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 39 yaşında, Bayan)

“Yapılandırmacı yaklaşımı tam olarak yapamıyorum. Bende alışamadım. Onlara da alışmam. Beş yıl süreyle daha alışamadım. Ancak ilerleyen zamanlarda.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Yapılandırma da sonuçlandırma önemli. En sonuca varırsın da materyal olmaz ise sonuca ulaşamazsın. Örnek vererek ancak.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 45 yaşında, Bay)

Açıklamalarından da anlaşılacağı gibi, öğretmenler, yeni programlarda temel alınan yapılandırmacılık ve çoklu zeka kuramı hakkında bilgi ve uygulama eksikliği yaşamaktadırlar. Yapılandırmacılığın ve çoklu zeka kuramının tam olarak kavranamadığını ve eski bilinenin yapılmaya çalışıldığı görülmektedir. Sonuç olarak öğretmenlerin yeni paradigma ve uygulamaları anlamadığı açıktır ve olumsuz bir tutuma sahiptirler.

Öğretmen

Soru: Öğretim materyallerini geliştirme konusunda kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Materyal geliştirilme

Yeni programı uygulamaya geçirecek en önemli etkenin öğretmenler olduğu bilinmektedir. Öğretmenlerin sınıf içi ve dışındaki görevleri hem öğretim yönünden hem de öğrenci yönünden önemlidir. Yeni programların doğru ve etkili bir biçimde uygulanması öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklerine bağlıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %85’i kendilerini materyal geliştirme konusunda yetersiz bulmaktadır. Burada öğretmenlerin, bu konuya ilişkin görüşler aşağıdadır:

“Kendimi yeterli görmüyorum. Daha fazlasını yapmaya çalışıyorum. Cümle kurmada sözcükten yararlanıyorum. Geliştirmeye çalışıyorum. Hiç yok yerden bir şeyler bulmaya çalışıyorum. Örnek olarak su ısıtıcısını götürdüm ve buharlaşmayı gösterdim. Teknolojiden faydalanılabilir. Düşününce bir şeyler bulabiliyor insan.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Sınıf ortamım güzel. Velileri ikna ettim. Teyp, müzik seti, tepegöz yani materyaller yönünden zengin bir sınıfım var. Çocuklara verdiğimi de genel de veliler hazırlıyor. Bir proje velilerin çalıştığı gibi oldu. Öğrenci çalışmadı.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bayan)

Bu konuda yüksek lisanslı bir öğretmenin aşağıdaki görüşü ilginçtir: “Materyallerin hazırlanmasında yeterli değilim. Kimsenin bir bilgisi yok. Ben masturluyum ancak bir şeyler yapmaya çalışıyorum ancak çok eksikliğimiz var. Materyal geliştirme konusunda çevre yetersiz, doğal olarak öğretmen de yetersiz kalıyor. İstenen şey gelmeyince çocuk eziliyor. Çevrenin etkin olması gerekiyor. Çevre duyarlı değil, taşrada böyle. Velilerin olduğu noktalar daha etkili. Veliler daha duyarlı olmalı.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Öğretmenlerin geliştirmesi gereken materyaller yönünden yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Yeni programlarla önemli bir konu haline gelen materyal tasarlamada öğretmenler ciddi sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca materyallerin öğrenciyle birlikte hazırlanması ve uygulanması süreci aileleri de ilgilendirdiği için bazı sıkıntıların olduğu da açıktır. Bu sonucu Gözütok ve diğerleri (2005)’nin yapmış olduğu araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir.

Soru: Yeni ilköğretim programlarının uygulanması sırasında duygusal olarak neler yaşadınız?

Uygulamada yaşanan duygu

Yeni programların uygulanması sürecinde öğretmenlerin yaklaşık %85’i zorlandığını belirtmişlerdir. Bazıları çok sıkıntı çektiğini bazıları ise korktuğunu açıkça söylemişlerdir. Yeni programın birçok yenilik ve değişiklik getirdiğini, uygulamanın başlarında kendi başlarına veya zümre öğretmen toplantılarıyla bunun üstesinden gelmeye çalıştıklarını vurgulamışlardır. Ancak uygulamalar yaptıkça ve dönemin sonuna doğru geldikçe daha rahat oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecini yaparak-yaşayarak ve deneme-yanılma ile geçirdiği anlaşılmaktadır. Bu konuda bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Önce uykularım kaçtı. Çok deneyimsizim diye düşündüm. Strese girdim nasıl okutacağım diye. Çok huzursuz oldum. Uykularım kaçtı. Hepsini okudu şimdi. Hepsini de güzel yazıyorlar. Noktalama imgelerini kullanıyorlar. Beni şaşırtıyorlar. Korkmadan da olmuyor. Ben heyecanlıyım.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Birinci dönem çok yoruldum. Beynim yoruldu. Bir arkadaşım uyardı beni panik olma diye. Benimle konuştu. Neyi yapacağımı bilmiyordum, hizmet içi eğitim çok az verildi. Ama şimdi rahatım.” (2. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 39 yaşında, Bayan)

“Alışmak zor oldu yeni programa. Zor adapta oldum. Nasıl vermeğim diye. Simdi rahat gibiyim, tembelleğe alıştım gibi, çünkü çocuklar hazırlanıp geliyor. (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 34 yaşında, Bayan)

“Dönem başında bilmediğimden sıkıntı çekeceğimi sandım. Yeni sistem harf, el yazısı vs. getirdi ne yapacağım derken sonuçta önceki programdan daha basitmiş dediler. Çocuk daha üretken, yaşayarak öğreniyorlar.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Öğretmenler, yeni programların uygulanmaya başlamasıyla duygusal olarak ciddi sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu sorunların çeşitli nedenleri olabileceği gibi, bunları çözmek zamana bağlı olacaktır. Sonuç olarak bu süreçte olumsuz bir duygunun yaşandığı söylenebilir.

Soru: Öğrenme-öğretme sürecinde bireysel olarak kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kendi kendini değerlendirme

Öğretmenlerin yaklaşık %60'ı, yeni programların uygulanması sürecinde kendilerini değerlendirdiğini ifade etmektedir. Yeni başlanan bir uygulamanın nasıl gittiğine ilişkin sık sık kendini değerlendirmeye alan ve akşamları bile dersteki süreci düşünen öğretmenler bulunmaktadır. Öğretmenlerin görüşleri özetle şöyledir:

“Ben valla her zaman değerlendiriyorum. Yattığım zaman sınıfta ne yaptım, kime ne dedim. Neye baktım diye düşünüyorum. Boğazlarım düğümleniyor. Daha pratik ne yapmalıyım diyorum soruyorum kendime. Kitap okuma zevkini aşlamak için ne yapabilirim. Nasıl dersi cazip hale getirebilirim. Evde düşünüyorum. Bunu yaparken evdekiler benim yanıma yanaşmazlar. Bu niye böyle yaptı. Neden böyle gibi hep düşünüyorum.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Zaman zaman çok iyi olduğum günler olur, yararlı olmadığımda aksam yatarken düşünürüm. Şunu şöyle yapsam çocuklara daha iyi mi öğrettirdim, anlarırdı? Çok mu sıktım, her zaman muhakeme ve eleştiri içindeyimdir. (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

“Bazı şeylerimin çok eksik olduğunu gördüm. Mutlaka çalışmalarını güzel yapanlardan alıyorum. İnternet sitelerinden yararlanıyorum. Öğretmen için kolay. Kendi eksikliklerimizi görme açısından çok iyi.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Kısaca, yeni programın uygulanmaya başlamasıyla hem öğrenme-öğretme sürecinde hem de dönem sonunda yapılanları ve kendini değerlendiren öğretmenler çoğunluktadır. İyi bir öğretim yapabilmek için öğretmen arkadaşlarıyla görüş alış-verişinde bulunmanın yararlı olduğu ve kendilerinin güçlü ve zayıf yönlerini bu değerlendirme sonunda görebildikleri görüşündedirler.

Sınıf İçi-Dışı Etkinlikler

Soru: Yeni ilköğretim programlarına göre öğrenme-öğretme sürecinde neler yapıyorsunuz?

Uygulamalar ve etkinlikler için yaptıklarınızı açıklayınız?

Uygulamalar ve etkinlikler

Öğretmenlerin hemen hemen tamamı dersteki uygulama ve etkinlikleri; öğrenci ödevleri, sınıf içi bireysel ve grupla çalışmalar şeklinde yapmaktadır. Öğretmenler etkinlikler için hazırlanmakta ve öğretmen kılavuz kitaplarından yararlanmaktadırlar. Sınıf uygulamaları sınıf düzeyine göre değişmektedir. Birinci sınıf öğretmenleri uygulama ve etkinliklere kendi bizzat katılırken, diğer sınıf öğretmenleri öğrencilerin hazırlanmasını ve materyaller getirmesini istemektedir. Yani sınıftaki etkinliklere öğrenciler biraz daha aktif olarak katılmaktadır. Öğretmen görüşlerinden örnekler şöyledir:

“Etkinliklerle çocukları çekmeye çalışıyorum. Dikkat ve ilgisini çekmeye çalışıyorum. Yapmadığım şeyleri yapmaya çalışıyorum. Vücudumu kullanmaya çalışıyorum. Fazla bir materyal yok. Hayat bilgisi dersinde sohbetler oluyor.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Sınıf içi etkinliklerden önce hemen derse geçilmemeli. Drama ve dikkat çekici bir şeyler yapılmalı. Araç-gereç bol olmalı. Sıkıntılarımız araç-gereç konusunda. Alışkanlıktan veliden bir şey isteyemiyorum ve şikayetler başlıyor. Velilerin eğitim düzeyi önemli, ne olduğunu anlayamamışlar. Araç-gereç bol olsa daha iyi olur. Kitapların verilmesi çok güzel, bunun birde materyal konusunda olmasını istiyorum. Kitap alamayan çocuklar çıkıyordu. Ödevlerde kitaplara göre veriliyor.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

“Zaten kılavuz kitap bize belirtiyor. Programla zaten belli bir kesim hedeflenmiş. İleri öğrenciler gerilemeye başladı. Türkçe de hep aynı etkinlikler. Farklı materyaller getirmeye çalışıyorum, öyle uygulamaya çalışıyorum. (2. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 40 yaşında, Bay)

“Kitaptan faydalanıyoruz, kılavuz kitaptaki etkinlikleri yapıyoruz. Pusula yaptırıyorum, maket ev yaptırıyorum. Böyle materyal kullanımı var. Etkinler çok fazla, sınıfta kendileri yapıyor çocukların. (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 32 yaşında, Bayan)

Öğretmenler, sınıftaki etkinlikleri öğrencilerle birlikte yapmayı amaçlamaktadırlar. Ancak etkinlikler için araç-gereç konusunda ve velilerle ilgili sıkıntıları vardır. Bunun yanında etkinlikler için gayret gösterdikleri anlaşılmaktadır. Aşağıdaki öğretmenin görüşleri ise bu konuyu özetler niteliktedir:

“Etkinlik düzenleneceğini bir gün öncesinden söylüyorum. Çocuklar hazırlanıyor. Dersi kendilerinin anlatmasını istiyorum. Ezber olayı değil, gösteri, rol yöntemiyle dersi sunuyorlar. Sunumları çok güzel, daha katılımcı, motive edici. Hem öğreniyorlar hem eğleniyorlar. Çok iyi etkinlik hazırlama aşamasında sıkıntımız var. Öğrenci daha fazla katılıyor. Çevre, veli, okul, sınıflar hazır değil programa. Öğrenci sırası tahtanın önüne kadar geliyor. Öğrenci etkileşimi için boş alanlar olmalı, etkinlik alanı olmalı, anlatım, rol oyna yöntemi için alan gerekiyor. Alan dar çocuk ne gösterebilir, sıra çekiyoruz, zaman geçiyor. Ülkemizin şartları göz önünde değil. Özel ortamlara yönelik hazırlanmış. Bize pek verimli olacağını düşünmüyorum. Basit gördüğümüzden, bir konuyu bir günde işliyorum, kitaplar bitti. Okuyup geçiliyor. Maalesef kitaplar bitti. Öğretmenler hizmet içi eğitim almadığından yetersiz. Programı verilen kitaplardan uyguluyoruz.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Soru: Öğretim materyalleri ve bunların kullanılması konusunda neler düşünüyorsunuz?

Öğretim Materyalleri

Yeni programlar, sınıf içindeki etkinliklerde materyal kullanılmasına ilişkin görüşlerde öğretmenlerin hemen hemen tamamı öğretim materyallerinin kullanılması gerektiğini ve öğrenme için önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bazı görüşlerden örnekler şöyledir:

“Örneğin okuma yazmayla uğraşıyorum. En basitinden sesi verirken onun içinde geçen resimleri oyuncakları getiriyorum. Görsel olarak onları vermeye çalışıyorum. oyun ve oyuncaklarla yapmaya çalışıyorum.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Araç olursa daha iyi olur, çocuğun kafasında daha iyi kalıyor. Materyal kullanılan ders akılda daha kalıcı ve unutulmuyor. Şunları yapmıştık şunları getirmiştik diyorlar çocuklar. Mesela depremde kibrit kutuları kullanmıştık diyorlar çocuklar.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

“Materyaller mutlaka olmalı. Eğitim materyal kullanmadan olmaz. Ama eğitimde materyal konusunda eksikiz. Kabahati başkasına atarız ancak biz çok eksikiz.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi, öğretmenler, materyallerin önemine inanmış durumdadırlar. Öğretim materyallerini öğrenme ve kalıcılık için gerekli görüyorlar. Sonuç olarak, yeni programlar sayesinde öğretmenlerin öğretim materyallerinin hazırlanması, kullanılması ve önemi konusundaki farkındalığının arttığı söylenebilir.

Soru: Yeni ilköğretim programlarına göre sınıf içi iletişim sürecinde öğrencilerin katılımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öğrenci katılımı

Öğretmenlerin yaklaşık %80'i yeni programların öğrenci katılımını artırdığını belirtmiştir. Öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasındaki sınıf içerisindeki iletişimlerini sağlamak için çalıştıklarını ve bunu sağladıklarını belirtmektedirler. Derslere katılımın iyi olduğu görünmektedir. Bu konuda bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Çok iyi katılıyorlar. İletişimleri çok iyi. Çağın çocukları çok akıllılar. Türkçe dersini işlerken hepsi kendi fikirlerini veriyor, o kadar güzel cümleler kuruyorlar ki ... katılımları çok güzel. Biraz da yaramazlıkları da olmasa... özgürler, istediklerini söyleyebiliyorlar.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Çok güzel, ben yumuşak davranırım, fazla katılımcıdır çocuklar ve dersler dolu dolu geçer. Zil çalmasını bile duymuyoruz katılımdan. Hepsinin katılımını isterim ve söz alırlar derste. Defterlerini kontrol ederim, ödevleri ve ev çalışmalarını yapmış mı diye bakarım. Tahtaya kalkmamışları tek tek kaldırırım. Düzgün yazmalarını sağlarım ve çok kontrol ederim. Çocukların özgüveni çok yükseliyor böylece. Ben emek veriyorum ve karşılığını alıyorum. Önceki öğrencilerimden güzel başarılar duyuyorum. Özgüveni öğrencilere vermişim diyorum. Veliye öğrencisini anlatırım ve benden bir şeyler bekliyor, ben evde neler yapabilirim diye soruyor. Daha çok bilsem ve daha çok bilgi versem aileye ve öğrencilere. Ben araştırmayı ve öğrenmeyi seviyorum ve yaparım. Eksikliklerimi sınavlar sayesinde de öğreniyorum. Sonra kendimi düzeltiyorum ve eksikliklerimi gideriyorum. Öğrencilere gelecek hayatında iz bırakacak olumsuz davranışlardan kaçınıyorum ve çok dikkat ediyorum ve bol bol okuyorum. Eski deneyimlerde de yanlışlar da var, ödüllendirme yoluyla daha iyi öğrenme olduğunu ve cezanın öğretmediğini öğrendim. Kızdığım da, kötü davranışı pekiştirdiğimi öğrendim. O davranışı görmezden geliyorum artık ve kötü davranış sönüyor. Böyle iki öğrenci kazandırdım sınıfa. Tecrübeli öğretmen iyi bilir diye bir şey yok. (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

Sınıftaki iletişim sürecinde öğretmen, öğrenci, ders, öğretim yöntem ve tekniği gibi bir çok unsur etkili olabilir. Öğretmenlerin kişilik yapılarının ve yöntemlerin burada önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bir öğretmen farklı yöntem kullanarak bakın iletişimi nasıl açıklıyor:

“Grup çalışması yapıyorum 5 öğrenciyle. Çok güzel etkileşim oluyor. Birbirlerine yardımcı oluyor. Dersi anlatırken yardımcı oluyorlar. Velilere de söylüyorum, biz grup çalışması yapacağız, sizde kendi aranızda grup çalışması yapın diye. Yaparsanız onlara her türlü yardımı yaparız diyorlar. Her gün farklı bir eve gidiyorlar. Oyunlar oynuyorlar, çalışmalarını yapıyorlar. Velilerde müsahahalı. Tabi herkesle olmuyor. İmkânlar uymuyor bazen. Çocuklar kendilerini çok iyi ifade ediyorlar. Birbirlerine destek oluyorlar. Çocuk iletişimi çok iyi, Çocuklara arkadaş olarak hitap ediyorum. Daha güvende, daha emin hissediyorlar. Samimi bir ortam. Etkileşim çok güzel. Programın bu yönü çok güzel.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Kısaca, sınıftaki iletişim ve öğrencilerin katılımına verilen önem bu programlarla dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin programların başarısı için öğrenci katılımını sağlayıcı çalışmalar içerisinde olması beklenmektedir. Özellikle öğrencinin, öğrenme sürecinde aktif bir görev alması istenen bir durumdur. Bunu sağlayabilecek önemli unsurlardan birisi de öğretmendir. Öğretmenlerin sürekli bunun bilincinde olması sağlanabilir.

Soru: Yeni ilköğretim programlarına göre sınıf dışı etkinlik ve uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ders dışı etkinlikler

Yeni programlar öğrencinin hem sınıf içinde hem de sınıf dışında aktif olmasını hedeflemektedir. Öğretmenlerin yaklaşık %60'ı ders dışı etkinlikler yaptığını, geri kalan kısma ise fazla zaman ayıramadıklarını ifade etmektedirler. Buna gerekçe olarak da, öğrencilerin özel ders alması, bayram etkinliklerinin yapılması, öğrencilerin maddi imkânlarının yeterli olmaması ve zamanın yetmemesi gibi nedenleri göstermişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

“23 Nisan etkinliği var, piyes hazırlıyoruz. Sene sonunda gösterilerimiz var. Onu (dersle ilgili etkinlikleri) yapamıyorum aslında.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 41 yaşında, Bayan)

“Ders dışında 23 Nisan çalışmaları yapıyorum. Maddi imkânlar elvermiyor, etkinlikler için. Gezdirmek ve etkinlikler yapmak istiyorum ve okulun izin vermesini istiyorum. Bizler geri çekiliyoruz. Ücret konusunda sınırlılıklarımızda var.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

Öğretmenlerin, öğrenme konusunda sadece sınıf içi etkinliklerin değil, ders dışı etkinliklerin de gerekli olduğunu yeni programlar sayesinde anlamaya çalıştığı söylenebilir. Öğrenme alanındaki yeni yaklaşımlar öğrenmenin sadece sınıf ortamında değil, sınıf dışında da gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu nedenle öğrenme merkezli bu programların gerçek anlamda uygulanması ders dışı faaliyetlerle gerçekleşebilecektir.

Soru: Öğrenme-öğretme sürecinde, yöntem ve teknikler konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yöntem ve teknikler

Yeni programla birlikte öğrenme-öğretme sürecinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasını hemen hemen bütün öğretmenler istemekte ve kullanmaya çalışmaktadırlar. Hatta öğrencilerin değişiklik istediğini bile belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin daha iyi öğrenmesi için bu çeşitliliğin gerekli olduğu düşüncesindedirler. Öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Çocuklara nasıl anlatabilirim diyorum. Yeri gelirse yere bile yatmam gerekiyor. Araç gereç sadece oyuncularla kullanmamız gerekiyor. Temel amaç öğrenci merkezli olmalı ancak uygulayabildim kadar. Bazı şeyleri söylüyorum. Mesela matematik dersinde önce öğrenci olmuyor sıfırı verirken. boş bir sınıf işte boş yani sıfır. vs.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Hem anlatma, hem soru cevap yöntemi. Her ders için olmazsa her yolu deniyorum.” (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 34 yaşında, Bayan)

“Bir konuyu farklı yöntemle anlatabilirim. Programda iki üç farklı yol bulabiliriz, diyorlar. Değişik teknikler kullanılabilir.” (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 32 yaşında, Bayan)

Yeni programlarda yöntem ve tekniklerin önemi bir kez daha vurgulanmaktadır. Öğrenci ve öğrenme merkezli programlarda yöntem ve teknik çeşitliliği öğretimsel olarak bir zorunluluktur. Ancak burada öğretmenler yöntem ve tekniklerin bilinmesinden çok bunların etkili bir şekilde sınıfta uygulanabilmesi önemlidir. Uygulama yapıldığında yöntem ve tekniklerin etkisi daha net görülebilecektir. Değilse bunun etkisi anlaşılamayabilecektir.

Öğrenme Ortamı

Soru: Yeni ilköğretim programlarına göre uygulama yaparken öğrenme ortamını (sınıf ortamını, etkinlik alanını vs.) nasıl değerlendiriyorsunuz?

Düzenli ve rahat mı? Size kolalık sağlıyor mu?

Sınıf ortamı, etkinlik alanı

Öğretmenlerin %82'si yeni programları uygulamaya çalışırken sınıf ortamının küçük ve sınıfın ortasında etkinlik alanı için çok dar mesafenin kaldığı görüşündedirler. Ayrıca sınıfın kalabalık (40-48 kişilik sınıf) olduğunu ve yeni öğretim programını uygulamaya geçiremediklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci velilerinin katılımlarını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu konuyla ilgili bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Hiç birini kullanamıyorum. Kümeleri oluşturmak istedim ancak adım atacak yer bulamıyorum. Yer yok kara düzen gidiyorum. 48. kişilik küçük bir yerde rahat değilim. Malzemeleri rahat kullanamıyorum. Sırayla okutsam süre yetmiyor. Uygulama küçük sınıflarda daha iyi olur.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Maalesef sınıflar çok kalabalık olduğu için etkinlik alanları çok dar. Sıraları çekiyoruz. Materyalleri sınıfta buldurmak istiyorum Sınıfta VCD ve TV var. Sınıfta buldurmaya çalışıyorum yeterli olmuyor. Sınıfların ona göre düzenlenmesi gerekiyor. Programın bu yönleri düşünülmemiş. 30 ve altı mevcut için hazırlanmış. Eksik öğrenme meydana geliyor bu şartlarda.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bay)

Sınıf ortamı ve çalışma alanının yetersizliği ve kalabalık sınıfların olması yeni programların uygulanmasında öğretmenler için engel oluşturmaktadır. Programların amaçlara ulaşmasında öğrenme ortamı da önemli bir etkiye sahip olacaktır. Bu nedenle öğrenme ortamının dikkate alınması gerekir.

Değerlendirme

Soru: Yeni ilköğretim programlarına göre öğrenci başarısının (test, sınav, gözlem vs.) ve öğrenci gelişiminin (portfolyo) değerlendirilmesi hakkında neler düşünüyorsunuz? Süreç değerlendirme ve ölçme araçlarının çeşitliliği nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öğrenci başarısının ve gelişiminin değerlendirilmesi

Öğretmenlerin tamamı yeni programla gelen değerlendirme çeşitliliğinin olumlu olduğunu düşünmektedir. Özellikle portfolya (ürün dosyası) değerlendirme önemli olarak görülmektedir. Öğrenci başarısı ve gelişimi için hazırlanması ve uygulanması gereken dosyalar bazen öğretmenlere zorluklarda yaşatmakta ve zamanlarını almaktadır. Sonuçta, öğrencinin çok yönlü değerlendirilmesi ve bunların dosyalanması olumlu bir çalışma olarak düşünülmektedir. Öğretmenlerin değerlendirmeye ilgili bazı görüşleri şöyledir:

“Ölçme araçları olmalı, sınavlar, gözlem ve test olmalı. Birinci sınıfta bizden istenmiyor ama ben yapıyorum. Çok kalabalık olduğu için, aradan kaçanlar olabilir diye sınav yapıyorum. Portfolyo yapıyorum. Birinci dönem yapmaya çalıştım ama çok fazla zaman kalmıyor ders için ve zaman dolu dolu geçiyor.” (1. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 40 yaşında, Bayan)

“Çok fazla kırtasiyecilik var. Öğretmene fazla form veriliyor. Gözlem kağıtları, dönem sonları olsa, çok fazla olduğu için bıkmıyoruz ve yoruluyoruz. Hep o işlerle uğraşıyoruz. çok güzel değerlendirme teknikleri var. Çocuklar bayılıyor onlara. Öğretmen formları doldururken bayılıyorlar, ürün dosyalarına ürünleri koyunca seviniyorlar, asıyorum panoya. Hepsinin etkinliğini asıyorum ve çok mutlular. Ailelerce de seviniliyor çocukların yaptıkları. Dosyalar çok güzel.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

“Çok fazla form. Birde değerlendirme şeyi yok. Ben gelişme gösterip göstermediğini gözlemleyerek biliyorum. Dikkatli bir öğretmense bilir. Kağıda dökünce kim bakacak. Ben veliyle görüşerek iletiyorum zaten. Dosyada olması gerekli değil.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bayan)

Yeni programlarla öğrencilerin başarıları ve becerilerinin tespit edilmesindeki ölçme araç ve yöntemlerinin çoğalması önemli ve yararlı bir uygulama olmuştur. Fakat bu konuda öğretmenlerin bu konudaki bilgilerinin azlığı, uygulama zorluğu ve zamanın olmaması gibi nedenlerle zorlukların yaşandığı söylenebilir. Bu konuda Kutlu (2005) programlardaki formların nasıl geliştirip uygulayacağını, ne zaman uygulayacağını ve nasıl puanlayıp, değerlendireceğini öğretmenlerin bilmediğini ve yol gösterici olmaktan uzak olduğunu ifade etmektedir.

İşbirliği

Soru: Yeni ilköğretim programlarının uygulanması sırasında yönetici, müfettiş ve velilerin işbirliğini nasıl değerlendiriyorsunuz? Kısaca açıklayabilir misiniz?

Yönetici, müfettiş ve veliler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %86'sı yönetici, veli ve müfettiş arasında işbirliğinin olması gerektiğini belirtmiştir. Yeni program eskiden olduğundan daha fazla veli ve yönetici işbirliğini gerektirmektedir. Aynı zamanda bu sürece müfettişlerin de destek ve rehber olması önemlidir. Fakat öğretmenler müfettişlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve rehberlik etmede yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler yeni programları uygulamayabilmesi ve başarılı olabilmesi öğrenci kadar, yönetici ve velileri de ilgilendirmektedir. Bu konuda öğretmenler, hem velilerden hem de yöneticilerden yardım ve ilgi beklemektedir. Öğretmenlerin ilginç görüşleri aşağıda sunulmaktadır:

“Materyal sağlanmasını yöneticilerden, velilerden de kaynak ve öğrencileriyle ilgilenmelerini bekliyorum. Çocuğuyla ilgilenen zaten başarılı oluyordu eski sistemde de. Ev ödeviyle veli-öğrenci

iletişimi geliştiriyor. Müfettişler, zaten onlarda bilmiyorlar pek bir şey sağlamıyorlar.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 41 yaşında, Bayan)

“Veliler kesinlikle öğrenciyle ilgilenmeli bu önemli. Veliler, ders çalışırken ev ödevlerinde sanki bir öğrenci gibi hazırlık yapmalı. Müfettiş çok iyi niyetli. Kendisinin bile bilgisi olmadığını ifade etti. Yönlendirmeleri de yapamıyor. Yöneticiler, çocukların çalışmalarını ödüllendiriyor, yarışmalar düzenliyor. Materyal desteği çok sağlanmalı. Şimdiye kadar pek sağlanmadı. Çocuklar daha aktif, anne baba aktif. Veliler her açıdan kendini yenilemeli.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 36 yaşında, Bayan)

“Yönetimden, materyal sağlanmasını istiyorum. Ortamın sağlanması isterim. Beden salonunu kullanmak isterim. Yöneticilerin de yeni program hakkında bilgisinin olmasını isterim. Müfettişten tam rehberlik istiyorum. Zamanında bize tam olarak ne istendiğinin söylenmesini istiyorum. Velilere bilgilendirici seminerler yapılabilir ve neler verileceğiyle ilgili toplantılar yapılabilir. Hem anne hem de babalar katılmalı. Bilgilenme ikisi içinde olmalı.” (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bayan)

Sonuçta, öğretmenler bir orkestra şefi gibi öğrenci, yönetici, veli ve müfettiş arasında bir denge kurmak zorundadır. Öğretmenlerin, amaçlara ulaşma ve öğrencilerin bilişsel ve sosyal gelişimleri için bütün unsurları dikkate almaları gereklidir. Bunun için paydaşlar arasında sağlıklı ve dengeli bir iletişim biçiminin kurulması yararlı olacaktır.

Program Değerlendirme

Soru: Yeni ilköğretim programlarının olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Genel olarak nasıl değerlendirebilirsiniz?

Olumlu ve olumsuz yönler

Öğretmenlerin tamamı yeni programlarla ilgili olarak olumlu düşünceye sahipler. Her sınıf düzeyi için ders farklılıklarının olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin birinci sınıf öğretmenleri, öğrencilerin okumayı çabuk öğrendiklerini ancak okuma hızlarının düştüğünü ileri sürmüşlerdir. Türkçe dersindeki metinlerin uzun ve ağır olduğunu belirtmişlerdir. Diğer sınıf öğretmenleri ise, serbest zamanın uygulamasının olumlu olduğunu, hayat bilgisi konularının güncel olduğunu, matematiğin kolay ve zevkli olduğunu düşünmektedirler. Bunun yanında araştırma ve proje ödevlerinin öğrenciyi ve aileyi geliştirdiğine inanmaktadırlar. Fakat öğretmenler, uygulamanın kırtasiyeciliği artırdığını, başarısız öğrencilerin güdülendiğini, hayat bilgisi konularının bir bütünlük içerisinde olmadığını, etkinlikler için zamanın yetmediğini ve kalabalık sınıflarda zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Birinci sınıf olduğum için okuma yazmada tümevarım yöntemi kullandım. Okuma hızlarının iyi olduğuna inanıyorum. Kırtasiyeciliğin çok olduğuna inanıyor. Ürün dosyalarında çok kağıt kullanıyor. Azaltılırsa daha iyi olur. Türkçe kitaplarında metinler ağır ve uzun. Ayrıca sorular da ağır. Çocuk için metinleri uzun görüyorum. Sıkılanlarda oluyor. Sorulara daha anlaşılır olabilir. Örneğin davetiye örneği vardı. henüz erken olduğunu düşünüyorum. Ama incelemedim. Hikaye haritası oluşturma var. Şimdi daha sağlıklı. Çalışma kitapları yardımıyla dersleri görerek yapıyorlar. Önceden sadece dersi işliyordum, şimdi daha güzel oldu. Deftere daha fazla yazma olayı kalktı. Metinleri daha önce canlandırılırdı. Drama ağırlıklıydı. Şimdi yapmayanlarda yapmaya başladı. Ama ne kadar bilemiyorum.” (1. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 44 yaşında, Bayan)

“Sevdiğim yanı, serbest saat var. Okuma saati. Çocuklar için çok etkili olduğunu düşünüyorum. Klasik müzik koyuyorum. Kitapları alıyor ve okuyoruz. O kadar güzel vakit geçiyor ki çocuk kitabı hemen bitiyor. Olumsuz yanı ise Evde araştırma ödevi çok, evde kaynak yok. İnternette çok başarılı olduğumu söyleyemem. Yapmam gerekeni tam yapamıyorum, başarımla yüzde altmış yetmiş civarında. Hayat bilgisinde konular daha güzel ve uygun. Hayata hazırlayacak, hayatın bir parçası türünde. köy yaşantısıyla ilgili bir tablo çizmiyor. Günlük yaşamla oranlı gidiyor. 30 kişilik sınıflara uygun bir program. Altyapı eksiklikleri var. Daha aktif katılım oluyor derste.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 36 yaşında, Bayan)

“Sevdim yeni programı. Ama her kesimde uygulanabilir bir program değil. Sınıfın katılımı arttı. Günlük hayatımızda kullandığımız bilgiler var. Ve ezber kalktı. Öğreniyorlar.

Öğrenciye, materyalle etkileşim getirmesi. Hepsi getirmiyor.” (3. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 32 yaşında, Bayan)

Öğretmenler uyguladıkları programların tam olarak olumlu ve yeterli olmadığını, bazı sorunlarında birlikte yaşandığını vurgulamışlardır. Karşılaşılan sorunların etkili ve olumlu bir şekilde çözülmesi programların başarısı için gereklidir. Bunun için başta MEB yetkililerinin, okul yöneticilerinin ve diğer görevlilerin koordineli bir şekilde çalışması olumlu sonuçların alınmasında yararlı olabilecektir. Programın olumlu ve olumsuz yönleriyle ilgili olarak Aykaç ve Başar'ın (2005) araştırmasında, yeni programlarla öğrencilerin araştırmacı, aktif ve yapıcı oldukları ortaya çıkmıştır. Zayıf yönlerini ise programlarda bazı konuların (grafik oluşturma gibi) dersler arasındaki önceliğinin açık olmadığı, program değerlendirmeye ağırlık verilmediği, estetik gelişim yönünden yetersiz olduğu, öğretmenlerin temel felsefe ve uygulama hakkında hizmet içi eğitimle yetiştirilmesi gerektiği, öğretim materyallerinin yetersiz olduğu, sınıf mevcutlarının kalabalıklığı gibi konular olarak açıklamaktadır.

Yenilikler

Öğretmenler, yeni programı bir bütün olarak düşünüp değerlendirdiklerinde birçok yeniliğin geldiğini belirtmektedirler. Bunlar, yazı yazma biçimi, öğrenci sorumluluğu ve özgüveni, araştırmaya yönlendirme, proje hazırlama, değerlendirme çeşitliliği gibi birçok olumlu yönünün olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca konuların kolaylaştırılması, öğretim materyalinin az olması, etkinlikler için zamanın yeterli olmaması, sınıf ortamının yetersizliği gibi olumsuz yönlerinin de olduğunu ifade etmektedirler. Aşağıda öğretmenlerin yeniliklere ilişkin olumlu ve olumsuz düşünceleri sunulmaktadır:

“Türkçe deki etkinlikler öğrencinin hoşuna gitti. Orada sorular var, etkinlikler var. Yazmaya yöneliyorlar. Çocuk araştırmacı oluyor. Hayat bilgisinde, matematikte, Türkçe dersinde proje yapıyorlar. Önce matematik sadece işlem ve problemden, Türkçe de sadece sözcük bulma konuyu okuma ve özetten ibaretti. Bizler basmakalıp şeyler işlerdik. Şimdi, çok güzel zeka geliştirici sorular var. Hayat bilgisinde de böyle. Bizi de yönlendiriyor. Her zamanki gibi yapmıyoruz artık. Tecrübenin değil, bilginin önemli olduğunu kavradım şimdi.” (2. Sınıf öğretmeni, Y Okulu, 37 yaşında, Bayan)

“Öğrenci merkezli ama değil. Okulların alt yapısı yok. Materyal yok. Velilere bunları aldırılmıyorsunuz. Derse on-on beş öğrenci hazırlanıyor. Yeni bir şey getirdiğini zannetmiyorum. Öğrencilerin hepsi konuşmak istiyor ama konuşturamıyorsunuz, zaman yok. bir çok zeka düzeyinde gelişmiş olanlar göre ders yapamıyorsunuz, o zaman uygulanamıyor. Tek bir zeka düzeyi gelişmişse çaba harcamıyorsunuz onunla gidiyorsunuz. Diğer alanlar kayboluyor, çok yönlü olmak gerek.” (2. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 40 yaşında, Bay)

“Daha fazla öğrenci katılım gösterdi. Türkçe, Matematik. vs. düşük düzeyde olduğundan derse katılım arttı. Ölçme değerlendirme sonuçlarında geçen sene başarılı olanlar yine başarılı, düşük olanlar yine düşük ve başarısız. Başarılılar özgüven sahibi ve başarılılar. Düşükler yeni başarısız ve özgüvensiz. (3. Sınıf öğretmeni, X Okulu, 36 yaşında, Bayan)

Sonuç olarak, yeni programlara bütün olarak bakıldığında, öğretmenler için yeni uygulamalar ve etkinlikler getirdiği, programın amaçlarına ulaşmak için çalıştıkları anlaşılmaktadır. Eğitim Reformu Girişimi'nin raporu (2005) ve Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu'nun raporu (2005) yeni ilköğretim programlarının; öğrenciyi merkeze alan, öğretim materyallerinin kullanımını önemseyen, değerlendirme boyutunu süreç temelli ve değerlendirmeye çeşitlilik kazandırması konularında yenilikler sunduğunu vurgulamıştır. Programdaki yenilikler, hem öğretmenlere hem de diğer görevlilere bir fırsat, bir heyecan, bir dönüşüm, bir gelişim oluşturabileceği gibi bir direnç, bir tepki, bir tartışma, bir engel de meydana getirebilecektir. Burada yenilik ve gelişmenin olması için programların bütün personel ve maddi unsurların düşünülerek, iyi bir planlama ve uygulama ve değerlendirmenin yapılması gerekirdi.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yeni ilköğretim programları hakkında sınıf öğretmenlerine programla ilgili olarak dönem sonunda Milli Eğitim müdürlüğünce bir haftalık bir seminer verilmiştir. Bu dönem sonunda öğretmenlere verilen tanıtım semineri hemen hemen bütün öğretmenlerin katılımıyla gerçekleşmiştir. Öğretmenler, bu seminerin kısa süreli ve tam olarak yeterli olmadığı düşüncesindedir. Seminere katılan öğretmenlerin programla ilgili bildiklerini, verimli olduğunu ve olumlu geçtiğini; bilgi verenlerin eleştiriye açık olmadıklarını ve programla ilgili yeterli bilgi verilmediği şeklinde olumsuz

görüşleri vardır. Bu olumsuz görüşleri, Gözütok ve diğerleri (2005) ile Aykaç ve Başar (2005)'in programların denenmesi sırasında yapılmış olan araştırmada öğretmenlerin iki haftalık bir hizmet içi eğitimden geçtiği ve bunun yeterli olmadığı sonucunu destekler niteliktedir. Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu'nun (2005) raporunda da, ülke genelinde çeşitli zamanlarda verilen yeni programlarla ilgili seminerlerin yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Eğitim Reformu Girişimi'nin (2005) raporunda ise, öncelikle sınıf öğretmenlerinin programın yapısı, felsefesi ve uygulamalarıyla ilgili bilgilendirilmesi ve öğretmen anlayışlarının değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Gömleksiz ve Bulut (2007)'un yapmış olduğu araştırmada da ilköğretim matematik dersi öğretim programına ilişkin hem öğretmenlere hem de okul yöneticilerine hizmet içi eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Özetle, yeni programlar uygulama geçirilmeden önce, öğretmenlerin çok iyi hazırlanması gerektiği, bir haftalık seminerlerin yeterli olamayacağı ve başlangıçta iyi bir anlayış kazandırılmasının yararlı olacağı belirtilmektedir.

Öğretmenler, yeni ilköğretim programların hangi yaklaşımla hazırlandığı ve programın uygulayıcısı olan kendilerinin bu anlayışı net olarak anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Örneğin bir sınıf öğretmeni *“Uyguladığımı tam anlamıyla sanmıyorum. Gerçekçi olmak gerekirse sanmıyorum.”* diye söylerken, bir diğer sınıf öğretmeni *“Yapılandırmacı yaklaşımı tam olarak yapamıyorum. Bende alışamadım. Onlara da alışamam. Beş yıl süreyle daha alışamadım. Ancak ilerleyen zamanlarda.”* diye ifade etmektedir. Bu görüşlere dayanarak yaklaşımların öğretmenlerin zihinlerinde tam olarak canlanmadığı söylenebilir. Bu durumda, sınıf öğretmenlerin bilinçli olarak ve programların hazırlanmasındaki temel felsefe ve anlayışa uygun bir öğrenme-öğretme süreci geçirmediği ileri sürülebilir. Aslında yapılması gereken ilk çalışmanın sınıf öğretmenlerine yeni programla ilgili anlayış ve felsefeyi kazandırmayla başlamasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında her bir programda temel alınan yaklaşımın yapılandırmacılık, aktif eğitim ve öğrenci merkezli olduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalarda da yapılandırmacılık, aktif eğitim ve öğrenci merkezli yaklaşımın esas alındığı (Eğitim Reformu Girişimi, 2005; Gömleksiz, 2005; Adıgüzel, 2009) belirtilmektedir. Gömleksiz (2005)'in yapmış olduğu araştırmada, öğretmenlerin etkinliklerde yeni programla gelen yaklaşımlara başarılı bir biçimde yer verdiği ifade edilmiştir. Yapılandırmacılık, öğrenci ve aktif eğitim merkezli anlayışın sınıf öğretmenlerince kazanılması uygulamalarla ve zamanla daha da iyi pekişeceği tahmin edilmektedir.

Yeni programların uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerinin anlayış ve bilgileri kadar becerileri de önemlidir. Programlarda öğretim materyallerinin yeri ve önemi vurgulanmaktadır. Gömleksiz (2005) yapmış olduğu araştırmanın sonunda öğretim etkinliklerinin yapılabilmesi için bilgisayar, tepegöz vb. öğretim araçlarının sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Ancak, öğretmenlerin öğretim teknolojilerinde kullanabileceği öğretim materyallerini geliştirebilme becerisinin yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Öğretim materyallerinin öğretmen ve öğrenci tarafından geliştirilmesi, ailelerin de bu sürece katılması sorunları da beraberinde getirmiştir. Hem öğretmenlerin hem de öğrenci ve velilerin materyal geliştirme ve uygulama konusunda hazır olmaması ve doğru planlamaların yapılmaması programın sağlıklı uygulanmasını etkileyebilir. Bu konuda son yıllarda yetişen öğretmenlerin hizmet öncesindeki eğitimleri sayesinde daha yeterli olduğu, diğer öğretmenlerin ise yetiştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Bunun yanında öğretmenlerin başlangıçta duygusal olarak sıkıntılar yaşadığı, yoruldukları, ve strese girdikleri görülmektedir. Örneğin bir sınıf öğretmeni *“Önce uykularım kaçtı. Çok deneyimsizim diye düşündüm. Strese girdim nasıl okutacağım diye. Çok huzursuz oldum.”* derken, *“Alışmak zor oldu yeni programa. Zor adapta oldum. Nasıl vermeğim diye.”* söylemektedir. Yeni programların yeterince hazırlık yapılmadan uygulamaya geçirilmesi öğretmenlerde duygusal bazı sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Dönem başında yaşanan sıkıntıların ilerleyen zamanlarda aşıldığının görülmesi hem öğretim süreci hem de öğretmen açısından sevindiricidir. Çünkü öğretmenin duyuşsal özellikleri, öğrenci ve öğrenme ortamı için önemli bir etken oluşturmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla, uygulama dönemi boyunca öğretmenler duyuşsal olarak inişli çıkışlı bir dengelenme yaşamışlardır. Görüşme yapılan bayan öğretmenlerin %80'i duygusal olarak sıkıntılar yaşadığını belirtmiştir. Gömleksiz (2005) yeni programların uygulanmasında öğretmenlerin cinsiyeti yönünden farklılığın olduğunu ve öğretmenlerin yeni programlara ilişkin duyuşsal özelliklerinin etkililiği değiştirebileceğini ifade etmiştir. Araştırma sonunda bayan öğretmenlerin yeni programları orta düzeyde benimsediğini bulmuştur.

Yeni programları uygularken öğretmenlerin, sık sık kendilerini değerlendirdiği, meslektaşlarıyla görüştüğü ve sürekli olarak düşünce içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bireysel

olarak gelişmenin ve bazı sorunların üstesinden gelmenin yolunun da kişisel değerlendirmeler ve çözüm yolları aramaktan geçtiği söylenebilir. Bu değerlendirmelerin öğretmenlere olumlu yansıdığı ve uygulamaların yapılmaya çalışıldığı araştırmadaki öğretmenlerin görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Yeni ilköğretim programları, öğretmenleri öğrenme-öğretme sürecinde etkinlikler yapmaya ve öğrenciyi aktif kılmak için zorlamaktadır. Programda ve öğretmen kılavuz kitaplarında çokça etkinlik örnekleri vardır. Sınıf düzeyleri dikkate alınarak öğrencilerle birlikte etkinlikler sınıf içinde ve sınıf dışında yapılmaya çalışılmaktadır. Etkinlikler yapılmadan önce öğretmenlerin ve öğrencilerin velileriyle birlikte hazırlanması gereklidir. Bazı öğretmenlerin öğretim materyali hazırlama ve etkinlik planlama durumu, bazı öğrenci ve velilerin etkinlikler için zorlanmaları ve hazırlanamamaları öğretim etkinliklerini olumsuz etkilemektedir.

Sınıfta öğrencilerin derse katılımı, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimi ders içi ve dışı etkinliklerle artırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca dersin işlenişinde farklı yöntem ve tekniklerde kullanılmaya başlamıştır. Sonuç olarak, yeni ilköğretim programlarının öğretmenler için etkinlik yapmayı sağladığı ve yöntem ve teknik çeşitliliğine dikkat çektiği söylenebilir. Öğretmenlerin de bunları yapmaya çalıştığı görülmektedir.

Öğrenme-öğretme ortamı, sınıf öğretmenleri tarafından küçük ve etkinlikleri yapabilecek kadar geniş olmadığı ifade edilmektedir. Bunun yanısıra kalabalık (40-48 kişilik) sınıfların olması yeni programların uygulanması için uygun bir ortam olarak görülmemektedir. Öğrenme ortamının uygunluğu hem programların geliştirilmesinde temel alınan yaklaşımlar için hem de etkinliklerin rahat yapılabilmesi için gereklidir. Kalabalık sınıflarda yeni programların uygulanmasının zor olacağı ve küçük grupların olması gerektiği raporda da vurgulanmıştır (Eğitim Reformu Girişimi, 2005). Yine Gömleksiz ve Bulut (2007)'un yapmış olduğu araştırmada amaçlara ulaşmak için sınıf mevcutlarının aşağıya çekilmesi gerektiği ve fiziki yapının da MEB tarafından onarılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Öğrenci başarılarının değerlendirilmesi ve öğrenci gelişmelerinin izlenmesi, yeni programlarla çeşitlilik kazanmıştır. Önceki programlarda öğretmenler farklı ölçme ve değerlendirme teknikleri kullanmazken, yeni uygulamayla öğrencilerin başarıları çeşitli yönlerden ölçülüp değerlendirilmekte ve kaydedilerek takip edilmektedir. Başarı sadece sonuca göre değil, aynı zamanda sürece göre de değerlendirilmektedir. Burada öz değerlendirme formu, grup değerlendirme formu gibi formlar geliştirilmiştir. Bu yönüyle ilköğretim programlarındaki bu özellik raporlar tarafından da olumlu görülmektedir (Eğitim Reformu Girişimi, 2005). Kutlu (2005)'de programlardaki ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin biraz zenginleştirildiğini belirtilmiştir. Gözütok ve diğerleri (2005)'nin araştırma sonucunda da öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme konusunda yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bazı araştırmalarda da öğretmenlerin alternatif değerlendirme tekniklerini zor buldukları ve kalabalık sınıflardan dolayı uygulayamadıkları bulunmuştur (Erdoğan, 2005; Gömleksiz ve Bulut, 2007; Aykaç ve Başar, 2005; Yapıcı ve Demirdelen, 2007; Acat ve Uzunkol, 2010).

Yeni programlar, öğrenci merkezli öğretimin yanında öğretmen-öğretmen, öğretmen-yönetici, öğretmen-müfettiş ve öğretmen-veli iletişimini ve işbirliğini daha da güçlendirmiştir. Öğretmenler, uygulamayla ilgili sorun ve başarılarını birbirleriyle paylaşmaya başlamış, zümre öğretmen toplantılarında bu konular tartışılır olmuştur. Bu süreci yönetici, müfettiş ve velinin de katılımıyla bütün paydaşlar işbirliği içerisine girmiştir. Bu da programların olumlu bir özelliği olarak düşünülebilir. Ancak uygulamanın başladığı ilk yıllarda bilgi eksikliklerinden dolayı iletişim zayıf iken, daha sonraki yıllarda bunun geliştiği söylenebilir.

Yeni programlarının olumlu ve olumsuz yönleri genel olarak düşünüldüğünde, sınıf öğretmenleri başlangıçta yaşanan zorluklara rağmen olumlu olarak değerlendirmektedir. Her bir ders ve sınıf düzeyleri göz önüne alındığında ise farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin, birinci sınıflardaki yeni okuma yazma öğretiminin öğretmenleri zorladığı ve öğrencilerin okuma hızlarını düşürdüğü ileri sürülmektedir. Ders düzeyinde bakıldığında ise, sınıf öğretmenleri, Türkçe dersindeki metinlerin uzun ve ağır olduğunu iddia etmektedirler.

Bunun yanında, sınıf öğretmenleri, temel öğretim felsefesi, yazı yazma biçimi, öğrenci aktiviteleri ve öğrencilerin değerlendirilmesi gibi birçok yenilik getirdiği görüşündedir. Özellikle Eğitim Reformu Girişimi'nin (2005) raporu, yeni ilköğretim programlarının; öğrenci merkezli, beceri ağırlıklı, araç-gereç kullanımını özendirildiği, değerlendirme boyutuna süreç değerlendirmenin de katıldığı, güncel araştırma ve uygulamalardan yararlandırıldığı, öğretmenin rolünü değiştirdiği ve gelişen

bilgi ve teknolojilere göre değişebileceği gibi konularda yenilikler getirdiğini belirtmektedir. Diğer taraftan öğrenci velilerinin görüşleri üzerine yapılan araştırmada, yeni programın aksayan yönlerinin olmasına rağmen veliler, programların bu şekilde devam etmesini istedikleri ve çocuklarda olumlu değişimlerin olumsuz değişimlerden daha çok gözlemlendiği bulunmuştur (Ersoy, 2007). Buna ilaveten Yapıcı ve Leblebici (2007)'in yapmış olduğu araştırmada da, öğretmenler, yeni programların öğrencilerin bilişsel düzeylerine kısmen uygun olduğu, yeterli materyallerin olmadığı, etkinlik yapmak için sınıfın kalabalık olduğu görüşündedirler.

Yeni ilköğretim programlarının uygulayıcısı olan sınıf öğretmenleri sonuçta, başlangıçta birçok zorluğun yaşanmasına rağmen daha sonraki zamanlarda bilgilenecek programlarla gelen yeniliklere alışıldığı ve uygulamanın birçok olumlu yanının olduğu düşüncesine sahiptirler.

Bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenleri, yeni programlar için verilen kısa süreli hizmet içi eğitimi yeterli bulmamıştır. Öğretimi yeniden yapılandıran ve içerisinde birçok önemli unsuru barındıran programlar daha geniş sürede ve uygulamalarıyla birlikte sunulmasıyla daha iyi bir başlangıç yapılabilir.

Yeni programlarla gelen öğretim yaklaşımları ve kuramları konusunda sınıf öğretmenlerinin yeterli bilgiye sahip olmadığı bulunmuştur. Öğretmen merkezli öğrenci merkezliğe, bilgi ve öğrenmeye Newton'cu bakımdan kuantumcu bakışa, tez fazlı zeka görüşünden çoklu zeka görüşüne doğru giden yaklaşımlar hakkında öğretmenler bilişsel olarak yeterli bilgiye sahip değildir. Dolayısıyla bu eksiklik diğer bütün uygulama, etkinlik ve değerlendirmeyi de beraberinde etkileyebilecektir.

Öğretim sürecinin asıl unsuru olan sınıf öğretmenlerinin programlarla ilgili bilgi, beceri ve tutumları çok önemlidir. Yeni programlarla öğretmenlerden beklenen öğretim materyallerini geliştirmesi, kendilerini değerlendirip gelişmeyi hedeflemesi ve bu programların ilk uygulamaları esnasında yaşanan gerginlikler ve sıkıntılar öğretmenlerin önemli değişkenlerini oluşturmuştur. Materyal geliştirme konusundaki eksiklikler ve duygusal olarak yaşanan olumsuzluklar öğretmenleri uygulama sürecinde önemli derecede etkilemiştir.

Yeni programlar, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler yapmasına dikkat çekmiştir. Öğretim materyallerinin az kullanıldığı sınıflardan çok kullanıldığı sınıflara doğru bir geçiş başlamıştır. Öğrenci katılımının az olduğu sınıflardan daha çok olduğu sınıf ortamları hazırlanmaya başlanmıştır. Ders içi etkinlikler kadar ders dışı etkinliklere de önem veren bir anlayış oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bunun yanında öğretimin etkililiği ve çeşitliliği için yöntem ve tekniklerin önemi bilinmekte ve uygulanmak istenmektedir.

Sınıf öğretmenleri, öğrenme ortamlarının yeterli olmadığı düşüncesindedir. Çeşitli etkinliklerde fiziksel ortamın ve araç gereç yetersizliğinin uygulamalara engel oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle okul ve sınıflardaki öğrenme ortamı ve diğer kaynaklar programların başarısı ve etkili bir uygulama için büyük önem taşımaktadır.

Yeni programlarla değerlendirme boyutuna bir zenginlik gelmiştir. Önceki klasik değerlendirme teknikleri yanında alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri dikkat çekici olmuştur. Sonuç değerlendirme yanında süreç değerlendirmenin de önemi vurgulanmıştır. Sınıf öğretmenleri bu konuda fazla bir bilgi sahibi değildi. Bu alternatif ölçme ve değerlendirme uygulamalarını ne zaman ve nasıl yapacaklarını net olarak bilmiyorlardı. Yeni programlar sayesinde bunların önemi anlaşıldı. Bu uygulamaların zaman içerisinde daha iyi yapılacağı ve iyi sonuçların alınacağı beklenmektedir.

Sınıf öğretmenleri, yeni programlar sayesinde yoğun bir iletişim ve işbirliği içerisine girmiştir. Çünkü programların anlaşılması ve uygulanması konusunda öğretmenler, kendi branş ve diğer meslektaşlarıyla iletişim sürecini artırmışlardır. Bunun yanında yönetici, müfettiş ve velilerle olan işbirliğinin önemi anlaşılacak şekilde yoğun bir iletişim başlamıştır. Bu iletişim ve işbirliği öğretim süreci için aslında sürekli istenen bir durumdur. Bu programların başarıyla uygulanması ve amaçların gerçekleştirilmesi için bu temel unsurların işbirliğinin zorunlu olduğu da anlaşılmıştır.

Son olarak yeni programların sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre çeşitli olumlu ve olumsuz taraflarının olduğu ortaya çıkmıştır. Olumlu taraflar için öğrenci merkezli ve öğrenci katılımının artması, öğretim yöntem ve tekniklerinin çeşitliliği, değerlendirmenin süreç temelli ve zenginleştirilmiş tekniklerle uygulanması gibi konuların olduğunu, olumsuz taraflarının ise, hizmet içi eğitimin kısa ve yetersiz olması, yaklaşımları tam olarak anlaşılabilmesi, öğretim materyali geliştirme becerisinin eksikliği, sınıf ortamının yetersizliği, etkinlikler için materyal eksikliği ve zaman yetersizliği, işbirliği

eksikliği gibi konular olduğunu belirtmektedirler. Bu olumlu ve olumsuz yönleriyle yeni programların öğretim sürecine yenilikler getirdiği söylenebilir. Yeni yaklaşımlarla sınıf öğretmenlerinin paradigmalarında bir değişim başlamıştır. Hem öğretimin genel anlayışı, hem uygulamaları hem de değerlendirmeler de köklü bir yenileşme yaşanmaya başlamıştır. Bu değişim ve yenileşmenin bir süreç olduğu ve zaman içerisinde bütün boyutlarıyla dengenin kurulacağı göz ardı edilmemelidir.

Bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak yeni ilköğretim programlarıyla ilgili olarak birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadarki düzeyde derinlemesine araştırmalar yapılabilir. Ayrıca branş düzeyinde (sınıf ve branş öğretmenleri), bölge ve il düzeyinde hatta okul düzeyinde ve ders düzeyinde (Türkçe, hayat bilgisi, matematik vs.) nitel ve nicel araştırmalar tasarlanabilir. Bunun yanında bir tema seçilerek öğretmen, öğrenci, yönetici veya velilerle gözlem ve görüşmelerin yapılması önerilmektedir. Bunlara ilaveten programlarda belirtilen ortak disiplin alanlarını ilgilendiren alanlar üzerine çalışmaların yapılması yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Acat, B. M. ve Uzunkol, E. (2010). Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim programlarındaki değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 1-27, [Online]: <http://e-sosder.com> adresinden 14 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Adıgüzel, A. (2009). Yenilenen ilköğretim programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 77-94.
- Akyol, H. (2005). İlk okuma yazma programı ve öğretimi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 93-108). Ankara: Sim Matbaası.
- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim programlarının değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 343-361). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Baykul, Y. (2005). 2004-2005 yıllarında çıkarılan matematik programı üzerine düşünceler. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 231-238). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Binbaşoğlu, C. (2005). İlk okuma ve yazma programı ve öğretimi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 122-135). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 4. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Collins, A. (2005). Yeni Türkçe öğretim programına göre öğrenme-öğretme ortamının düzenlenmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 220-230). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Çelenk, S. (2005). Yeni ilk okuma yazma öğretim programının değişik öğretim yaklaşımlarının ışığında değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 109-121). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Çiftçi, F. (2005). İlk okuma ve yazma programını ve öğretiminin değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 146-158). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Demirel, Ö. (2009). *Öğretme sanatı*. (Geliştirilmiş 14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (1998). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Kardeş Kitap ve Yayınevi.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2005). *Yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu*. [Online]: http://www.erg.sabanciuniv.edu/docs/mufredat_raporu.doc adresinden 10 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu. (2005). *İlköğretim 1-5. Sınıflar öğretim programlarını değerlendirme toplantısı (Eskişehir) sonuç bildirisi*. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/sbildirge%5B1%5D.pdf> adresinden 2 Mart 2010 tarihinde indirilmiştir.

- Erdoğan, M. (2005). Yeni geliştirilen beşinci sınıf fen ve teknoloji dersi müfredatı: Pilot uygulama yansımaları. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 299-310). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Ersoy, A. (2007). İlköğretim programının (1-5. Sınıflar) uygulamasına ilişkin aile görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(2), 753-763.
- Gömlüksiz, M. N. (2005). Yeni ilköğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 339-384.
- Gömlüksiz, M. N. ve Bulut, İ. (2007). Yeni matematik dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 41-94.
- Gözütok, D., Akgün, Ö. ve Karacaoğlu, C. (2005). Yeni ilköğretim programlarının uygulanmasına öğretmenlerin hazırlanması. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 17-40). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Güneş, F. (2005). Niçin ses temelli cümle yöntemi? *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 136-145). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Kalaycı, N. (2000). 1968 sonrası gelişmeler. (Editör: Atilla Tazebay) *İlköğretim programları ve gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaptan, F. (2005). Fen ve teknoloji dersi öğretim programıyla ilgili değerlendirme. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 283-298). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Karagözoğlu, G. (2005). Eğitim sistemimizde reform çalışmalarına genel bakış. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 3-6). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Korkmaz, İ. (2006). Yeni ilköğretim programının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, 2. Cilt (s. 249-260). 14-16 Nisan Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Küçükahmet, L. (2005). 2004 Hayat bilgisi programının değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 373-381). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Kutlu, Ö. (2005). Yeni ilköğretim programlarının “öğrenci başarısındaki gelişimi değerlendirme” boyutu açısından incelenmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 64-71). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *Yeni programlarla ilgili açıklamalar*. [Online]: <http://ttkb.meb.gov.tr/index800.htm> adresinden 15 Eylül 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Özdaş, A., Tanışlı, D., Köse, N. Y. ve Kılıç, Ç. (2005). Yeni ilköğretim matematik dersi (1-5. Sınıflar) öğretim programının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 239-255). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.

- Sever, S. (2005). 2004 öğretim programında Türkçe öğretimi anlayışı. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 177-192). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Sezgin, S. İ. (1994). *Mesleki ve teknik eğitimde program geliştirme*. (Üçüncü Baskı) Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Şahin, İ., İnci, S., Turan, H. ve Apak, Ö. (2005). İlk okuma öğretiminde ses temelli cümle yöntemiyle çözümleme yönteminin karşılaştırılması. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 159-176). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tekışık, H. (2005). Yeni ilköğretim programlarının uygulanmasına öğretmenlerin hazırlanması. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 11-15). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Tertemiz, N. (2000). Cumhuriyet döneminde ilköğretim. (Editör: Atilla Tazebay) *İlköğretim programları ve gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkoğlu, A. ve Sarı, M. (2006). Cumhuriyetten günümüze program geliştirme çalışmaları. (Editör: Muhsin Hesapçıoğlu ve Alparslan Durmuş) *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Varış, F. (1988). *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler*. (Dördüncü Baskı) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yapıcı, M. ve Leblebicier, N. H. (2007). Öğretmenlerin yeni ilköğretim programına ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(3), 480-490. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 21 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Yaşar, Ş. (2005). Sosyal bilgiler programı ve öğretimi. *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 329-342). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M., Türkan, B., Yıldız, N. ve Girmen, P. (2005). Yeni ilköğretim programlarının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin hazırbulunuşluk düzeylerinin ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi (Eskişehir ili örneği). *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* (s. 51-63). 14-16 Kasım Erciyes Üniversitesi, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.